

Zmiany w pozycji polskiego sektora bankowego na europejskim rynku depozytowo-kredytowym

Błażej Lepczyński, Marta Penczar*

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena zmian w pozycji polskiego sektora bankowego na europejskim rynku bankowym ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników obrazujących rozwój polskiego rynku depozytowo-kredytowego.

W badaniach obok wskaźników obrazujących stopień rozwoju polskiej bankowości wykorzystano również metody hierarchicznego grupowania, które posłużyły do zidentyfikowania homogenicznych klas (grup) państw. Zaproponowany przez autorów zestaw wskaźników pozwala w sposób kompleksowy ocenić pozycję polskiego sektora bankowego na tle innych krajów.

Efektom przeprowadzonych badań jest ocena pozycji polskiego sektora bankowego na tle innych sektorów unijnych. Ogólna konkluzja z przeprowadzonych badań sprowadza się do stwierdzenia, że polski sektor bankowy zbliżył się pod względem poziomu rozwoju do sektorów bankowych krajów wysoko rozwiniętych. Zdecydowało o tym relatywnie wysokie tempo rozwoju polskiego sektora bankowego oraz kryzys na rynku bankowym krajów strefy euro. Trzeba jednak przyznać, że dystans jest nadal znaczny.

Artykuł pogłębia wiedzę na temat pozycji polskiego sektora bankowego w Europie. Oryginalnym wkładem zawartym w artykule jest taksonomiczna analiza poszczególnych sektorów bankowych, która pozwoliła wyspecyfikować osiem homogenicznych grup krajów o podobnych sektorach bankowych.

Słowa kluczowe: sektor, bank, taksonomia

Wprowadzenie

Polski sektor bankowy jest uznawany za jeden z najbardziej dynamicznie rozwijających się sektorów bankowych w Unii Europejskiej. Co więcej, polski sektor bankowy rozwija się bezpiecznie, o czym świadczą osiągnięte przez polskie banki wskaźniki bezpieczeństwa finansowego.

Istotną kwestią w kontekście nadrabiania przez polskie banki dystansu rozwojowego do banków z krajów wyżej rozwiniętych jest obserwacja zmian zachodzących na europejskim rynku bankowym oraz analiza miejsca polskiego sektora. Ten aspekt nabiera dużego znaczenia w okresie kryzysu finansowo-gospodarczego na świecie, a zwłaszcza w strefie euro. To właśnie banki z krajów strefy euro zostały silnie dotknięte zjawiskami kryzysowymi (m.in. związanymi z ich zaangażowaniem w finansowanie budżetów państw peryferyjnych), co doprowadziło do problemów i bankructw niektórych z nich. Polskie banki

---

* dr Błażej Lepczyński, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania, Katedra Bankowości, 81-824 Sopot, ul. Armii Krajowej 101, e-mail: blazej.lepczynski@wzr.pl; dr Marta Penczar, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania, Katedra Bankowości, 81-824 Sopot, ul. Armii Krajowej 101, e-mail: marta.penczar@ug.edu.pl.

nadrabiają więc dystans dzielący je od banków zachodnioeuropejskich nie tylko dlatego, że się dynamicznie rozwijają, ale także z tego powodu, że banki z innych krajów, zwłaszcza wysoko rozwiniętych, są w słabszej kondycji finansowej.

Celem artykułu jest ocena pozycji polskiego sektora bankowego na tle sektorów bankowych z innych krajów UE pod względem wskaźników obrazujących wielkość aktywów, kredytów, depozytów w relacji do PKB.

Istotnym problemem w tego typu analizach jest syntetyczna ocena uwzględniająca co najmniej kilka miar i znalezienie sektorów bankowych o podobnym poziomie rozwoju. Inaczej mówiąc, warto wyodrębnić sektory bankowe podobne pod względem rozwoju. W tym celu wykorzystano w artykule metody taksonomii numerycznej, które pozwalają na przeprowadzenie klasyfikacji sektorów ze względu na wieloelementowy zbiór wskaźników.

Artykuł składa się z trzech zasadniczych części. W pierwszej z nich dokonano krótkiego przeglądu badań porównawczych sektorów bankowych UE realizowanych w ostatnich latach w Polsce i innych państwach UE oraz dokonano oceny pozycji polskiego sektora bankowego pod względem wielkości aktywów do PKB. W drugiej części artykułu przeprowadzono analizę polskiego sektora bankowego na unijnym rynku kredytowo-depozytowym. Trzecia część artykułu zawiera opis metodyki i wyniki analiz pozycji polskiego sektora bankowego przeprowadzonych w oparciu o metodykę taksonomii numerycznej. Celem tej analizy było wyodrębnienie podobnych sektorów bankowych w UE ze względu na zastosowane w artykule wskaźniki.

Artykuł powstał w ramach projektu sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/03/B/HS4/06043.

1. Przegląd badań oraz ocena polskiego sektora bankowego pod względem wielkości aktywów do PKB

Z przeglądu badań wynika, że często koncentrują się one na wybranych aspektach związanych z pozycją polskich banków na tle banków z innych państw UE i mają wymiar mikroekonomiczny. W tego typu badaniach uwzględnia się z reguły aspekty związane z rentownością i bezpieczeństwem finansowym poszczególnych banków (Śledzik 2013; Kil, Baraniecki 2013).

Z uwagi na cel artykułu, interesujące są przede wszystkim badania koncentrujące się na tzw. wskaźnikach strukturalnych, które określa się inaczej mianem wskaźników penetracji rynku. Tego typu badania różnią się zakresem analizy. Część z nich koncentruje się bowiem na porównaniach wybranych grup krajów UE (np. nowych państw członkowskich). W tym nurcie mieszczą się badania przeprowadzone przez M. Stefańskiego. Celem badań zrealizowanych przez Stefańskiego była „analiza pozycji ekonomicznej i siły finansowej sektorów bankowych nowych państw członkowskich Unii Europejskiej (UE-12)” (Stefański 2010: 21). Badania te mają zatem charakter kompleksowy, ponieważ ujmują nie tylko pozycję polskiego sektora bankowego pod względem wielkości aktywów do PKB, ale uwzględniają

również takie wskaźniki, jak kapitały własne, udział kapitału zagranicznego czy wyniki finansowe. W konkluzji autor tych badań stwierdza m.in., że nowe państwa członkowskie mają niewielkie sektory bankowe, ale charakteryzujące się wysoką rentownością (Stefański 2010: 43–44).

Spośród badań zagranicznych warto zwrócić uwagę na analizy prowadzone przez Europejską Federację Bankową (*European Banking Federation*). Szeroki zakres mają cykliczne raporty Europejskiego Banku Centralnego, w których przedstawiane są wskaźniki strukturalne dla sektorów państw strefy euro (*European Central Bank* 2013).

Badania porównawcze prowadzą również renomowane think-thanki. Warto przede wszystkim zwrócić uwagę na badanie zrealizowane przez brukselski instytut Bruegel. W badaniu Bruegel autorzy podkreślają, że aktywa europejskiego sektora bankowego w odniesieniu do PKB są znacznie większe niż w USA i Japonii (Bijlsma i in. 2013: 34). Z polskich instytutów typu think-thank badania porównawcze prowadzą m.in. IBnGR i CASE.

Analizy porównawcze realizują również renomowane firmy konsultingowe. W 2012 roku ciekawą analizę bankowości w Europie Centralnej przeprowadziła firma Deloitte (*Deloitte* 2013), koncentrując się na wskaźnikach rentowności. Analizy porównawcze realizują również duże banki (np. Raiffeisen).

W raporcie Komisji Europejskiej o stabilności finansowej i integracji zwraca się uwagę, że wielkość europejskiego sektora bankowego w porównaniu do PKB stanowi istotny czynnik ryzyka (*European Commission* 2013: 19).

W innych badaniach porównawczych wskazuje się na duże zróżnicowanie sektorów bankowych w UE, zwłaszcza pomiędzy starymi państwami członkowskimi a nowymi krajami unijnymi (Allen i in. 2005).

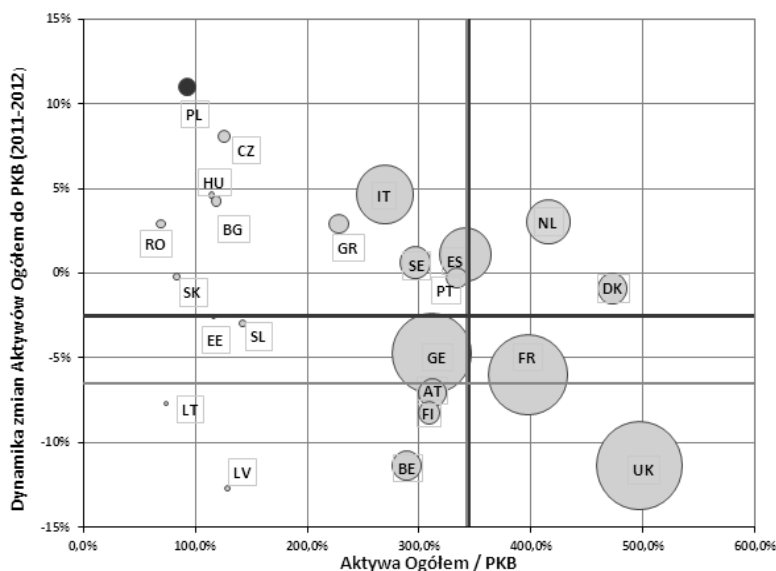
Podsumowując, z przeglądu badań wynika, że w analizach porównawczych stosuje się szerokie spektrum wskaźników. Autorzy zdają sobie oczywiście sprawę, że przedstawione badania nie obejmują wszystkich tego typu analiz zrealizowanych w Polsce czy innych krajach UE, ale w opinii Autorów są one na tyle reprezentatywne, że dają pogląd, jakie elementy (wskaźniki) należałoby uwzględnić w analizach porównawczych sektorów bankowych.

W artykule dokonano oceny pozycji polskiego sektora bankowego na tle sektorów bankowych państw członkowskich UE. Analizą objęto następujące państwa członkowskie (kolejność alfabetyczna): Austria, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

W analizie posłużono się wskaźnikami opisującymi relację wybranych pozycji bilansowych do PKB. W praktyce porównanie wielkości wskaźników strukturalnych pozwala na wstępne określenie dystansu rozwojowego między wybranymi sektorami. Na potrzeby niniejszego artykułu wybrano mierniki obrazujące relację aktywów, kredytów korporacyjnych, kredytów mieszkaniowych, kredytów konsumpcyjnych, depozytów korporacyjnych i depozytów detalicznych do PKB. W analizie uwzględniono również dynamikę zmian tych wskaźników w latach 2011–2012.

Badania oparto na statystykach Europejskiego Banku Centralnego (*Statistical Data Warehouse – SDW*). Zawarte w artykule wyniki badań są kontynuacją prac badawczych przedstawionych po raz pierwszy w artykule poświęconym wpływowi globalnego kryzysu zaufania na pozycję polskiego sektora bankowego w Unii Europejskiej (Lepczyński, Penczar 2012).

Polski sektor bankowy rozwija się szybciej niż sektory bankowe krajów wyżej rozwiniętych, a tym samym zmniejsza się dystans do europejskich sektorów. Warto jednak podkreślić, że nadrobienia dystansu rozwojowego nie powinno się postrzegać tylko w kategorii

AT-Austria, BE-Belgia, BG-Bulgaria, CZ-Czechy, DE-Niemcy, DK-Dania, EE-Estonia, ES-Hiszpania, FI-Finlandia, FR-Francja, GR-Grecja, HU-Węgry, IE-Irlandia, LV-Lotwa, LT-Litwa, IT-Włochy, NL-Holandia, PL-Polska, PT-Portugalia, RO-Rumunia, SE-Szwecja, SL-Słowenia, SK-Słowacja, UK-Wielka Brytania (analogiczne oznaczenia na kolejnych rysunkach).

Rysunek 1. Poziom i dynamika zmiany aktywów ogółem w relacji do Produktu Krajowego Brutto w 2012 roku (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane ECB.

Tabela 1

Relacja aktywów ogółem do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2007–2012

Kraj	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007–2012
Polska (%) [1]	71	86	84	87	90	91	28,1
Strefa euro (%) [2]	317	331	334	352	356	345	8,8
[2] / [1]	4,5	3,8	4,0	4,0	3,9	3,77	

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Europejskiego Banku Centralnego.

stymulant, czyli „im wyższy poziom wskaźnika, tym lepiej”. Wysoki poziom wskaźników penetracji rynku bankowego w niektórych krajach może bowiem generować ryzyko i doprowadzić do kryzysu (przykład Irlandii).

Należy także zauważyć, że trudno dziś znaleźć punkt odniesienia – który sektor powinien stanowić benchmark dla Polski, z jakim sektorem bankowym należy porównywać Polskę. Kryzys finansowy zmienił bowiem sytuację i układ konkurencyjny w Europie. Trudno obecnie porównywać się do sektora greckiego czy innych sektorów (z Europy Południowej) dotkniętych w dużym stopniu kryzysem fiskalnym i finansowym.

W sposób syntetyczny pozycję polskiego sektora bankowego można ocenić za pomocą wskaźnika aktywów do PKB. O ile dane za lata 2006–2011 wskazywały na wzrost aktywów europejskiego sektora bankowego w relacji do PKB, to w 2012 roku nastąpił po raz pierwszy od wielu lat spadek badanego wskaźnika.

Na koniec 2012 roku wartość aktywów europejskiego sektora bankowego w relacji do PKB spadła z poziomu 366% w 2011 roku do 342%. Było to w dużym stopniu spowodowane spadkiem badanego wskaźnika w największych sektorach bankowych UE.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej, charakteryzujące się nadal dużym dystansem rozwojowym pod względem wielkości sektora bankowego w relacji do PKB w stosunku do krajów tzw. starej Europy, odnotowały w większości (za wyjątkiem Litwy, Łotwy i Estonii) wzrost badanej relacji, a tym samym zmniejszyły dystans rozwojowy. Najwyższy wzrost relacji aktywów bankowych do PKB odnotowały m.in. Polska (o 11,0%) i Czechy (o 8,1%).

Spadek wskaźnika aktywów bankowych w relacji do PKB wynikał w wielu krajach europejskich w dużym stopniu z ujemnego tempa wzrostu aktywów bankowych. Na koniec 2012 roku wartość aktywów ogółem europejskiego sektora bankowego obniżyła się z poziomu 46,3 mld euro w 2011 roku do 44,3 mld euro, a więc o 4,4%.

W grupie krajów, które odnotowały największe zmniejszenie się sektora bankowego mierzonego wartością aktywów, znalazły się Irlandia, Belgia i Grecja. Spadek aktywów ogółem odnotowały także największe europejskie sektory bankowe (Wielka Brytania, Niemcy i Francja).

Dobre wyniki polskiego sektora bankowego w latach 2010–2012 przyczyniły się do zmniejszenia dystansu rozwojowego w relacji do sektorów bankowych strefy euro. W analizowanym okresie relacja aktywów ogółem do PKB rosła w Polsce w trzykrotnie wyższym tempie niż w strefie euro, tj. 28,1% wobec 8,8% w strefie euro.

2. Ocena pozycji polskiego sektora bankowego na europejskim rynku depozytowo-kredytowym

Patrząc na pozycję polskiego sektora bankowego na tle pozostałych państw członkowskich poprzez pryzmat rynku kredytowego, można zauważyć duży dystans rozwojowy w segmencie korporacyjnym i mieszkaniowym. Z kolei poziom rozwoju rynku kredytów konsumpcyjnych klasyfikuje Polskę znacznie powyżej średniej unijnej.

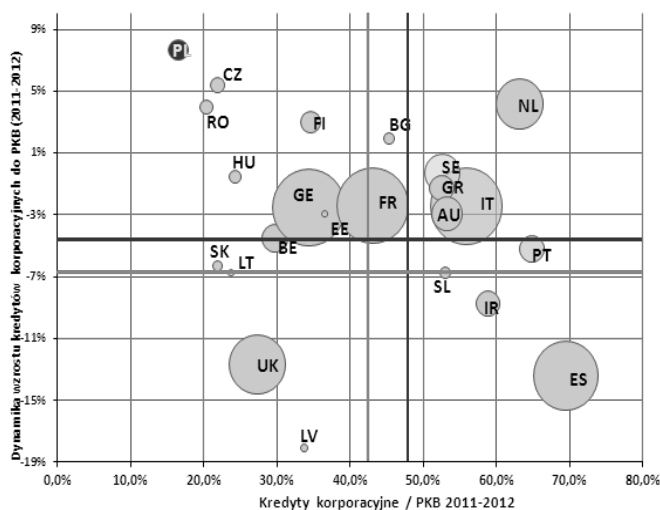
W ostatnich latach widoczne jest zmniejszenie się dystansu rozwojowego polskiego sektora kredytów korporacyjnych w stosunku do sektorów ze strefy euro (mierzonego relacją wolumenu kredytów dla przedsiębiorstw do PKB; patrz tabela 2). Tempo wzrostu rynku kredytów korporacyjnych w relacji do PKB w Polsce (3,85%) było w ostatnich czterech latach około czterokrotnie wyższe niż w strefie euro (-9,03%).

Tabela 2

Relacja kredytów korporacyjnych do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2009–2012

Kraj	2009	2010	2011	2012	2009–2012
Polska (%) [1]	16,50	15,60	17,30	17,10	3,85
Strefa euro (%) [2]	52,60	51,00	50,20	47,85	-9,03
[2] / [1]	3,19	3,26	2,91	2,79	

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Europejskiego Banku Centralnego.

Rysunek 2. Poziom oraz dynamika rozwoju rynku kredytów korporacyjnych w Unii Europejskiej w 2012 roku (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Poziom rozwoju segmentu kredytów korporacyjnych w Polsce jest jednak nadal ponad 2,7-krotnie niższy niż w strefie euro. Co więcej, Polska na tle pozostałych sektorów bankowych w UE charakteryzuje się najniższym poziomem rozwoju tego segmentu rynku kredytowego. Warto jednak zaznaczyć, że polskie przedsiębiorstwa w dużo wyższym stopniu, niż europejscy konkurenci, finansują się za granicą, wykorzystując dysparytet stóp procentowych w Polsce i w UE. Na koniec I kwartału 2013 roku zadłużenie zagraniczne

przedsiębiorstw było blisko dwukrotnie wyższe od wolumenu zadłużenia klientów korporacyjnych w bankach, czego nie uwzględniają przedstawione powyżej statystyki.

W 2012 roku tempo zmiany wielkości relacji kredytów korporacyjnych do PKB było w Polsce po raz kolejny najwyższe w Unii Europejskiej i wyniosło 7,6%, podczas gdy przeciętnie w UE spadło o 6,7%. Było to w dużym stopniu wynikiem lepszej sytuacji gospodarczej w Polsce niż w pozostałych krajach europejskich oraz większego popytu przedsiębiorstw na kredyt w stosunku do europejskich konkurentów. Na niski popyt na kredyt w strefie euro wskazują analizy Europejskiego Banku Centralnego. W Biuletynie Miesięcznym EBC z grudnia 2013 roku wskazuje się, że „ograniczenie akcji kredytowej jest przede wszystkim odzwierciedleniem słabej aktywności gospodarczej w kontekście trudnych warunków kredytowania w niektórych częściach strefy euro” (Biuletyn Miesięczny 2013: 7).

W 2012 roku spadek wartości kredytów dla przedsiębiorstw w relacji do PKB miał miejsce przede wszystkim na Łotwie (-18,7%), w Hiszpanii (-14,4%) i w Wielkiej Brytanii (-12,7%).

Odwrotna sytuacja, czyli wzrost zadłużenia korporacyjnego w relacji do PKB, widoczna była w Czechach (+5,4%), Holandii (+4,2%) i w Rumunii (+4,0%).

Duży dystans rozwojowy polskiego sektora bankowego ma miejsce także w segmencie kredytów mieszkaniowych, choć nie tak znaczny, jak w przypadku kredytów korporacyjnych. Wartość zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych w relacji do PKB jest w Polsce około dwukrotnie niższa (19,8%) niż średnia w krajach strefy euro (40,0%).

W ostatnich latach polski rynek kredytów mieszkaniowych rozwija się w kilkakrotnie wyższym tempie niż bardziej rozwinięte sektory europejskie. W efekcie widoczne jest skracanie dystansu rozwojowego. O ile w 2009 roku różnica w poziomie wskaźnika ilustrującego relację kredytów mieszkaniowych do PKB wynosiła 2,5, to na koniec 2012 roku możemy już mówić o dwukrotnej różnicy, choć należy zauważyć, że w ostatnim roku nastąpiło zahamowanie pozytywnego trendu rozwojowego na rynku kredytów mieszkaniowych w Polsce.

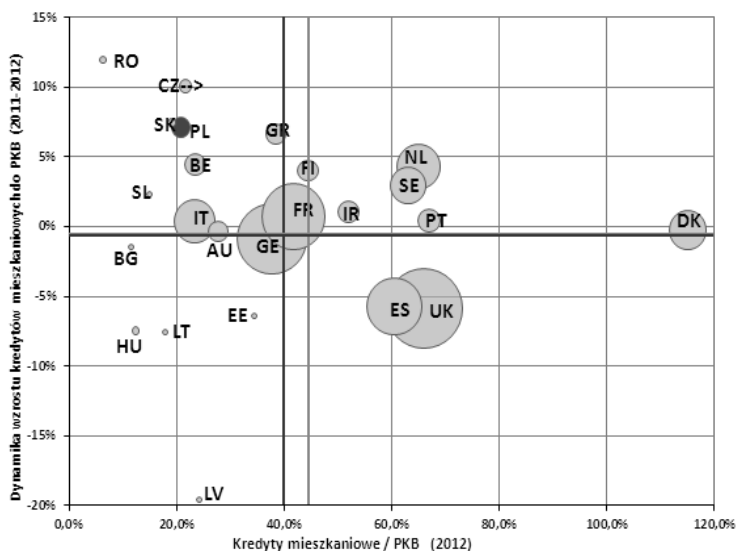
Tabela 3

Relacja kredytów mieszkaniowych do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2009–2012

Kraj	2009	2010	2011	2012	2009–2012
Polska (%) [1]	16,0	18,6	20,5	19,8	24,1
Strefa euro (%) [2]	39,7	40,4	40,1	39,9	0,7
[2] / [1]	2,48	2,17	1,95	2,02	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Najbardziej rozwinięty rynek kredytów mieszkaniowych występuje w Danii. Relacja zadłużenia hipotecznego do PKB wynosi w tym kraju 115,1%, a więc blisko trzykrotnie więcej niż średnia dla wszystkich państw unijnych. Dobrze rozwinięty rynek kredytów mieszkaniowych (wskaźnik penetracji rynku na poziomie ok. 65%) jest charakterystyczny także dla Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Portugalii, Holandii i Szwecji, przy czym dwa pierwsze wymienione kraje odnotowały w ostatnim roku widoczny spadek wskaźnika

Rysunek 3. Poziom rozwoju rynku oraz tempo wzrostu zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych w 2012 roku w Unii Europejskiej (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

obrazującego poziom rozwoju rynku. W przypadku Wielkiej Brytanii spadek wartości zadłużenia hipotecznego do PKB wyniósł $-5,8\%$, a w Hiszpanii $-5,7\%$.

Polska, wraz z innymi krajami Europy Środkowo-Wschodniej, należy do grupy państw o najniższym poziomie rozwoju rynku kredytów hipotecznych. Sytuacja w tej grupie nie jest jednorodna. Polska wraz z Rumunią, Słowacją i Słowenią osiągnęły w ostatnim roku jeden z najwyższych w UE wzrostów poziomu zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych w relacji do PKB, podczas gdy Bułgaria, Estonia, Węgry, Litwa czy Łotwa zmniejszyły dystans rozwojowy w 2012 roku w stosunku do państw strefy euro.

Odmierna sytuacja pod względem rozwojowym ma miejsce na rynku kredytów konsumpcyjnych. Polski rynek kredytów konsumpcyjnych jest jednym z najbardziej rozwiniętych rynków w Europie. Co więcej, od 2009 roku Polska odnotowuje spadek relacji kredytów konsumpcyjnych do PKB, co należy postrzegać jako pozytywny trend, z uwagi na ryzyko przekredytowania polskich konsumentów. Podjęte przez KNF działania ukierunkowane na ograniczenie skali zadłużania się konsumentów z tytułu kredytów konsumpcyjnych spowodowały spadek badanego wskaźnika z poziomu $10,1\%$ w 2009 roku do $8,0\%$ na koniec 2012 roku¹. Tym samym polski rynek zbliżył się do średniej charakterystycznej dla całego rynku europejskiego, która na koniec 2012 roku wynosiła $6,62\%$.

¹ Był to jeden z ważniejszych czynników, choć trzeba zwrócić uwagę, że na obniżanie relacji kredytów konsumpcyjnych do PKB wpływała także nie najlepsza kondycja gospodarstw domowych.

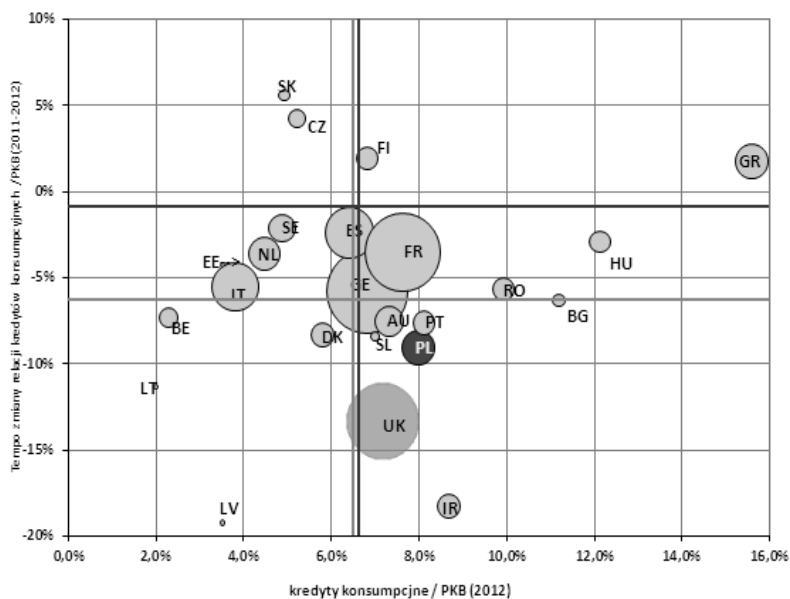
Wysoki poziom relacji kredytów konsumpcyjnych do PKB widoczny jest przede wszystkim w Grecji, gdzie dodatkowo wskaźnik na przestrzeni ostatnich czterech lat zwiększył się z poziomu 11,4% w 2009 roku do 15% na koniec 2012 roku. Oznacza to, że wskaźnik penetracji rynku kredytów konsumpcyjnych wzrósł w Grecji w ostatnich czterech latach o ponad 1/3.

Tabela 4

Relacja kredytów konsumpcyjnych do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2009–2012

Kraj	2009	2010	2011	2012	2009–2012
Polska (%) [1]	10,10	9,70	8,80	8,00	-20,8
Strefa euro (%) [2]	7,05	7,01	6,68	6,62	-6,1
[2] / [1]	0,70	0,72	0,76	0,83	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Rysunek 4. Poziom rozwoju rynku oraz tempo wzrostu zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych w Unii Europejskiej w 2012 roku (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Wysoki poziom wskaźnika obrazującego relację kredytów konsumpcyjnych do PKB jest charakterystyczny dla krajów słabiej rozwiniętych, w tym Węgier, Bułgarii, Rumunii.

Generalnie wszystkie sektory bankowe w Unii Europejskiej, za wyjątkiem Słowacji, Czech, Finlandii i Grecji, odnotowały spadek wartości zadłużenia z tytułu kredytów

konsumpcyjnych w relacji do PKB, co jest charakterystyczne dla okresów spowolnienia gospodarczego i pogorszenia sytuacji na rynku pracy, podczas którego gospodarstwa domowe ograniczają wydatki.

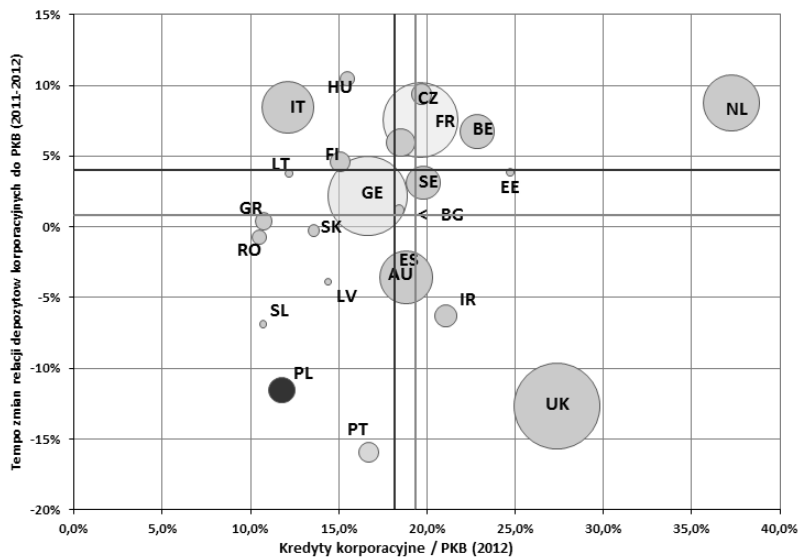
W artykule analizie poddano również rynek depozytowy. W przypadku segmentu korporacyjnego, poziom rozwoju polskiego rynku nie odbiega znacząco od średniej unijnej, przy czym w ostatnim roku odnotowano spadek relacji depozytów korporacyjnych do PKB (z 13,3 do 11,8%), przy jednoczesnym wzroście badanej relacji w strefie euro (z 17,9 do 18,2%).

Tabela 5

Relacja depozytów korporacyjnych do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2009–2012

Kraj	2009	2010	2011	2012
Polska (%) [1]	12,30	12,80	13,30	11,80
Strefa euro (%) [2]	17,90	18,20	17,90	18,16
[2] / [1]	1,46	1,42	1,35	1,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Rysunek 5. Poziom rozwoju rynku oraz tempo zmiany relacji depozytów korporacyjnych do PKB w 2012 roku w Unii Europejskiej (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Na koniec 2012 roku najwyższy poziom depozytów korporacyjnych w relacji do PKB – trzykrotnie wyższy niż w Polsce – posiadała Holandia (37,2%), która znalazła się także

w grupie państw (obok Belgii, Francji, Austrii, Węgier i Włoch), które odnotowały ponadprzeciętny przyrost badanej relacji w ostatnim roku (o 3 pkt proc.).

Analiza sytuacji na rynku depozytów korporacyjnych wskazuje na widoczne zmniejszenie segmentu korporacyjnego w Wielkiej Brytanii i Portugalii. W 2012 roku relacja depozytów korporacyjnych do PKB spadła w Wielkiej Brytanii o 12,7%, a w Portugalii o 15,9%, gdzie wolumen depozytów pozyskanych z sektora przedsiębiorstw zmniejszył się o blisko 1/5.

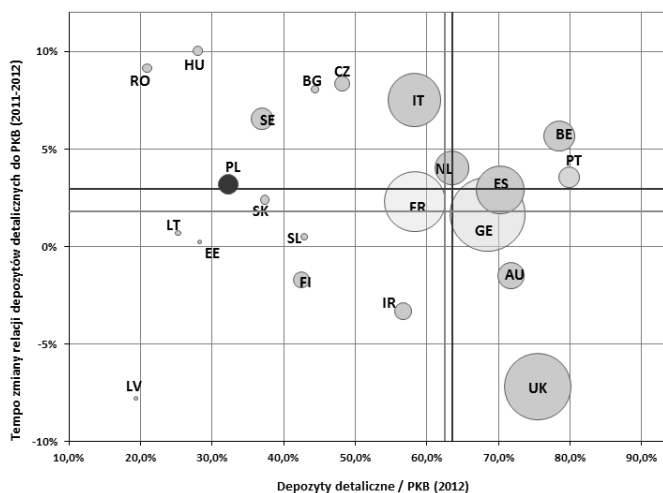
Dużo większe zróżnicowanie rozwojowe ma miejsce na rynku depozytów detalicznych. Wartość relacji wolumenu depozytów osób prywatnych do PKB w Polsce była na koniec 2012 roku około dwukrotnie niższa niż w krajach strefy euro. Dystans rozwojowy nieznacznie się zmniejszył, ale tempo zmian nie pozwala na widoczne skracanie zapóźnienia rozwojowego.

Tabela 6

Relacja depozytów detalicznych do PKB w Polsce i w strefie euro w latach 2009–2012

Kraj	2009	2010	2011	2012
Polska (%) [1]	28,50	29,70	31,30	32,30
Strefa euro (%) [2]	62,80	62,70	62,60	63,59
[2] / [1]	2,20	2,11	2,00	1,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Rysunek 6. Poziom rozwoju rynku oraz tempo zmiany relacji depozytów detalicznych w Unii Europejskiej w 2012 roku (wielkość kółka odpowiada wielkości rynku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Analiza danych poszczególnych sektorów bankowych wskazuje, że pozycja Polski uwzględniająca wielkość depozytów detalicznych w relacji do PKB kształtuje się na niskim poziomie. Co więcej, tempo wzrostu badanej relacji kształtuje się na poziomie średniej europejskiej. Oznacza to, że Polska traci dystans w stosunku do niektórych krajów.

3. Taksonomiczna analiza pozycji polskiego sektora bankowego na tle innych sektorów UE

Istotnym zagadnieniem w analizach porównawczych jest przeprowadzenie klasyfikacji ze względu na wszystkie wybrane do analizy wskaźniki. Walesiak wskazuje, że „w praktycznych zastosowaniach metod klasyfikacji w badaniach ekonomicznych szczególne znaczenie przypada hierarchicznym metodom aglomeracyjnym” (Walesiak 1996: 107). Spośród tych metod często wykorzystuje się metodę Warda. Z uwagi na objętość opracowania pominięto szczegółowy opis algorytmu postępowania w tej metodzie, który jest dobrze opisany w polskiej literaturze z zakresu taksonomii numerycznej (m.in. w cytowanej pracy Walesiaka).

Warto jednak wskazać, że ważną zaletą tych metod jest sposób prezentacji oparty na drzewku połączeń. Drzewko pozwala bowiem dokładnie przeanalizować poszczególne połączenia, a także wskazuje, w jakim momencie najlepiej przerwać klasyfikację. Oczywiście trzeba pamiętać, że wybór metody klasyfikacji (grupowania), a także wskaźników ma charakter arbitralny. Wybór innej metody mógłby dać nieco inne wyniki. Za wyborem metody Warda przemawiały jej cechy, które pozwalają uzyskać np. kulisty kształt grup czy klas (Pawłowicz 1988: 46).

Zastosowana metoda pozwoliła wyodrębnić jednorodne klasy państw o podobnych sektorach bankowych ze względu na wyodrębniony zbiór wskaźników. W analizie wielowymiarowej zastosowano następujące wskaźniki: wielkość aktywów, kredytów korporacyjnych, kredytów konsumpcyjnych, kredytów mieszkaniowych, depozytów korporacyjnych oraz depozytów detalicznych do PKB.

Obliczeń dokonano w oparciu o oprogramowanie STATISTICA. Analiza uzyskanego drzewka połączeń, nazywanego w literaturze dendrogramem, pozwoliła wyodrębnić osiem homogenicznych klas państw o podobnych sektorach bankowych. Wyniki analizy przedstawiono w tabeli 7. W ramach poszczególnych klas obliczono średnie wartości wskaźników.

Z analizy przeprowadzonej w oparciu o metodę Warda wynika, że sektory państw Unii Europejskiej można podzielić na dwie duże grupy. W pierwszej z nich znalazły się przede wszystkim państwa tzw. „starej Unii” oraz Słowenia. Drugą grupę tworzą natomiast sektory bankowe państw tzw. „nowej Unii”. Konkretyzując stopniowo klasyfikację, ostatecznie uzyskaliśmy osiem względnie homogenicznych klas sektorów bankowych.

Autorzy zdają sobie oczywiście sprawę, że powyższy podział ma charakter względny. Co więcej, w ramach wyodrębnionych grup można znaleźć mniejsze podgrupy charak-

teryzujące się większą jednorodnością, np. w ramach grupy ósmej, w której znalazła się m.in. Polska, można wyodrębnić jednorodną podgrupę złożoną z państw nadbałtyckich.

Tabela 7

Wyniki klasyfikacji przeprowadzonej w oparciu o procedurę Warda

Numer klasy	Skład klasy (grupy)
1	Belgia, Francja, Niemcy, Austria
2	Finlandia, Szwecja
3	Włochy, Słowenia
4	Grecja
5	Hiszpania, Portugalia
6	Irlandia, Wielka Brytania
7	Bułgaria, Węgry, Rumunia
8	Czechy, Polska, Słowacja, Estonia, Łotwa, Litwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników uzyskanych w oparciu o analizę za pomocą programu STATISTICA.

Tabela 8

Średnie wartości wskaźników uwzględnionych w badaniu w poszczególnych klasach (%)

Wskaźnik	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Klasa 7	Klasa 8
Aktywa/PKB	327	303	206	228	338	606	101	104
Kredyty korporacyjne/PKB	40	44	54	52,5	67	43	30	26
Kredyty konsumpcyjne/PKB	6	6	5	15,6	7	8	11	4
Kredyty mieszkaniowe/PKB	33	54	19	38,4	64	59	10	23
Depozyty korporacyjne/PKB	19	17	11	10,7	18	24	15	16
Depozyty detaliczne/PKB	69	40	51	69,9	74	66	31	32

Źródło opracowanie własne.

Podstawowy wniosek z analizy taksonomicznej sprowadza się do stwierdzenia, że polski sektor bankowy nadal dzieli duży dystans do sektorów bankowych krajów wysoko rozwiniętych. Autorzy chcą jednak jeszcze raz wyraźnie podkreślić, że nie zawsze wyższe wartości wskaźników są pożądane. Często wysokie wskaźniki mogą sygnalizować pojawienie się w przyszłości problemów i świadczyć o zbyt wysokim ryzyku systemowym. Niebezpieczne są zwłaszcza wysokie wskaźniki relacji kredytów mieszkaniowych do PKB. W wielu bowiem przypadkach kryzysy finansowe zaczynają się od zaburzeń na rynkach nieruchomości mieszkaniowych i kredytów hipotecznych.

Uwagi końcowe

Przedstawione w artykule badania pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Polski sektor bankowy nadrabia dystans rozwojowy w stosunku do rozwiniętych europejskich sektorów bankowych, czemu sprzyja wolniejszy rozwój sektorów bankowych państw wyżej rozwiniętych.
2. W wielu przypadkach zastosowane wskaźniki są w polskim sektorze bankowym znacznie niższe niż średnia dla badanych krajów (dotyczy to relacji aktywów, kredytów korporacyjnych czy depozytów do PKB).
3. Analiza taksonomiczna pozwoliła wyodrębnić osiem homogenicznych grup krajów pod względem wskaźników określających poziom rozwoju sektora bankowego, przy czym Polska znalazła się w grupie z Czechami, Słowacją i państwami nadbałtyckimi.

Polski rynek depozytowo-kredytowy na tle innych krajów UE jest słabiej rozwinięty. Relatywnie największe dysproporcje można zaobserwować w zakresie relacji kredytów mieszkaniowych do PKB oraz kredytów korporacyjnych. Niska relacja kredytów korporacyjnych do PKB w Polsce w porównaniu z innymi krajami UE wskazuje na słabsze zaangażowanie polskich banków w finansowanie gospodarki, co jest szczególnie niepokojące w warunkach nadal słabo rozwiniętego rynku obligacji korporacyjnych.

Literatura

- Allen F., Bartiloro L., Kowalewski O. (2005), *The Financial System of the EU 25*, The Wharton School, University of Pennsylvania.
- Banking structures report* (2013), European Central Bank.
- Bijlsma M. J., Gijbert T., Zwart J. (2013), *The changing landscape of financial markets in Europe, The United States and Japan*, Bruegel Working Paper nr 2.
- Biuletyn Miesięczny. Streszczenie* (2013), Europejski Bank Centralny.
- European banking sector. Facts and Figures* (2012), European Banking Federation.
- European Commission* (2013), European Financial Stability and Integration, Bruksela.
- Kil K., Baraniecki B. (2013), *Analiza bezpieczeństwa finansowego banków w Polsce i pozostałych krajach Unii Europejskiej z wykorzystaniem indeksu Z-score*, „Journal of Management and Finance”, rok 11, nr 2, cz. 1, Gdańsk, s. 268–282.
- Lepczyński B., Penczar M. (2012), *Wpływ globalnego kryzysu zaufania na pozycję polskiego sektora bankowego w Unii Europejskiej*, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance”, nr 4/1, Gdańsk, s. 401–418
- Pawłowicz L. (1988), *Wybrane metody taksonomii numerycznej i ich zastosowanie w badaniach ekonomicznych* (cz. I), Uniwersytet Gdański, Gdańsk.
- Stefański M. (2010), *Sektory bankowe nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, „Współczesna ekonomia” nr 1, s. 21–46.
- Śledzik K. (2013), *Wykorzystanie macierzy generatorów wartości do oceny pozycji konkurencyjnej krajowych banków giełdowych w latach 2006–2011*, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance”, rok 11, nr 2, cz. 1, Gdańsk, s. 613–629
- The Banking Sector in Central Europe. Performance Overview* (2012), Deloitte.
- Walesiak M. (1996), *Metody analizy danych marketingowych*, PWN, Warszawa.

CHANGES IN THE POSITION OF THE POLISH BANKING SECTOR ON THE EUROPEAN DEPOSIT AND CREDIT MARKET

Abstract: The aim of this article is to assess the changes in the position of the Polish banking sector in the European banking market, with particular emphasis on indicators showing the development of deposit and credit market in Poland.

In studies, beside indicators showing the degree of development of the Polish banking sector, were also used methods of hierarchical clustering that were used to identify homogeneous classes (groups) of countries. Proposed by the authors a set of indicators allows comprehensively evaluate the position of the Polish banking sector to other countries.

The result of the study is to assess the position of the Polish banking sector. The overall conclusion of the study comes to the conclusion that the Polish banking sector approached in terms of the level of development in the banking sectors of developed countries. This was the result of a relatively high rate of growth of the Polish banking sector and the crisis in the banking sector of the euro area countries. We must admit, however, that the gap is still significant.

Article broadens the knowledge of the position of the Polish banking sector in Europe. Original contribution contained in the article is taxonomic analysis of individual banking sectors, which allowed to specify eight homogeneous groups of countries with similar banking sectors.

Keywords: bank, position of the Polish banking sector, taxonomy

Cytowanie

Lepczyński B., Penczar M. (2014), *Zmiany w pozycji polskiego sektora bankowego na europejskim rynku bankowo-kredytowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 523–537; www.wneiz.pl/frfu.